

Proloog

“Slaapt de boom, mam?”

Ilsa keek naar haar spelende zoontje: “Waarom vraag je dat, Jonah?”

“Opa van de molen zegt dat.”

“Wat zegt opa dan?”

“Dat de boom slaapt, want het zand groeit niet meer.”

“Zegt opa dat?”

“Ja, dus nu hoeft het dorp niet weg.”

“Ja, ik heb ook gezien dat het minder snel gaat.”

“Vroeger ging het heel hard, hè?”

“Dat zeggen ze ja, maar dat is al zo lang geleden. Dat heb ik nooit gezien.”

“Nee, opa wel. Hij zegt dat het zand stilstaat en de boom nu slaapt.”

Ilsa lachte: “Als opa dat denkt dan is het vast zo.”

“De boom is lief, hè, mam? Marten zijn moeder zegt dat het een boze boom is. Maar dat kan helemaal niet.”

“Nee? Waarom niet?”

“Bomen zijn nooit boos. Bomen zijn lief en als ze waaien dan ruisen ze en kan ik goed slapen.”

“Ja, schat, Martens mama is bang van de boom.”

“Nou, ik niet,” zei Jonah, terwijl hij wat water uit zijn houten kuipje in een kuiltje goot en verwoed begon te roeren.

“Wat maak je eigenlijk?” vroeg Ilsa.

“Een papje voor de boom. Omdat hij ziek is. Dat hij beter wordt.”

“Maar je mag niet naar de boom,” zei Ilsa nadrukkelijk. “Niemand kan daarheen.”

“Ik wel. Ik ga daar later naartoe.”

“Ik denk dat de dorpsoudsten je niet laten gaan, schat. Het is er niet pluis.”

Jonah stopte met roeren en keek zijn moeder met een glimlachje aan, zijn pretoogjes lichtten op.

“Maar als ik straks groot ben, dan zijn ze toch al dood?” zei hij.

Ilsa trok een wenkbrauw op: “Ja, dat zou kunnen ...”

“Nou, dan kunnen ze me toch niet tegenhouden?” sprak hij, terwijl hij weer begon te roeren.

“Misschien ...” zei Ilsa. “Maar dan zijn er andere dorpsoudsten.”

“Ja, maar ik ben dan al groot en dan kan ik toch doen wat ik wil?”

“Nou,” zei Ilsa, “niet helemaal. Het dorp moet wel veilig blijven, Jonah. En jij ook.”

“Ik ga alleen maar naar de boom, ik wil hem zien. Hij is verdrietig en ik wil hem beter maken,” zei hij opstandig.

Ilsa glimlachte en boog zich naar haar kind. Ze drukte haar neus in zijn bruine bos krullen. Hij rook naar bos, wind, voorjaar en de zachte, zilte geur van spelende kinderen.

“Als jij groot bent moet je maar kijken wat je doet. Nu ga ik koken, want anders wordt papa verdrietig als hij straks thuiskomt en we geen eten hebben,” lachte ze.

Ze draaide zich om en liep naar haar houten huis. Jonah sprong op.

“Mag ik kijken hoe je kookt?” vroeg hij.

“Ja, natuurlijk en je mag ook meehelpen als je wilt.”

Jonah holde achter zijn moeder aan en pakte haar hand: “Ja, goed idee, mam.”

“Voor de boom?” vroeg ze.

“Ja, ik moet voor hem leren koken.”

“Maar schat, bomen hebben wortels en eten uit de grond.”

“Nou, ik ga voor hem koken hoor.”

“Dat is goed,” zei ze, “leer jij maar koken.”

Onbewust keek ze in de richting van de verwoeste vlakte. Ze vermeed de plek. Iedereen vermeed die plek.

Het was een zonnige dag, maar de vlakte was altijd troosteloos. De sfeer was er angstaanjagend en wie de vlakte betrad, voelde het leven uit zijn aderen trekken. Haast ongemerkt tot je je realiseerde dat je moe werd, hoofdpijn kreeg, je tred vertraagde en je voeten begonnen te branden. Er gingen de wildste verhalen rond over de boom.

De oude beuk stond aan de rand van het bos. Zwart als de nacht. Aan een kant dor, dood en met kronkelige, zware, kale takken die als wanhopige klauwen naar de hemel graaiden.

De andere kant van de stam leek van gelooïd leer, misvormd. Een tweede lange, slanke stam leek zich vast te grijpen aan de stam, als zocht hij steun bij de beuk. Smalle, zwarte takken grepen als een liaan om de boom en aan de uiteinden daarvan ontsproten lange, harde slierten die in kronkels de grond raakten. Als het waaide leek het getik van de slierten nog het meest op het geluid van een windgong.

Halverwege de stam groeiden grassen. Slierten taai, zwart gras die naar beneden vielen en mee wuifden met de gele, dode rietstengels aan de voet van de boom. Daar had zich een bult gevormd, waaruit dezelfde harde slierten ontsproten en in spiralen naar de hemel reikten. Een roep om hulp.

Aan deze kant hingen de takken laag en gebogen, als wilde de boom zijn littekens aan het zicht onttrekken. De takken droegen in de zomer bruin-groene bladeren, waardoor de stam nauwelijks zichtbaar was. Een wond die bedekt werd.

Niemand wist hoe deze boom zo geworden was of wat zijn geschiedenis was. De boom stond er al toen men besloot het dorp te herbouwen. Het oude dorp was praktisch verdwenen en alleen de smidse stond er nog. Maar de grond was er vruchtbaar en er stroomde een lome, rustige rivier in de nabijheid, dus men wilde zich er graag vestigen. Een lommerrijke omgeving met een heuvel en lindebomen. Het was er goed toeven en de mensen die er aanvankelijk slechts wat gewassen op de oevers verbouwden, bouwden vervolgens wat schuurtjes naast hun akkers en tenslotte hun huizen.

Men bleef weg van de beuk, want zijn aanblik was angstaanjagend en ondanks de zeer grote afstand tussen hem en het dorpje, zagen zij tot hun afgrijzen hoe de dorre cirkel rond de boom zich langzaam uitbreidde en dichterbij kwam, het bos verstikte.

Toen men het dorp rond de smidse opbouwde was de cirkel hooguit tweehonderd meter in doorsnee. Maar nu, een eeuw later, was de cirkel wel tien keer zo groot, en dat werd een probleem, want niet alleen de cirkel